

Волевиявлення відповідача

Нормативне визначення процесуального статусу учасників цивільного судочинства, безумовно, має важливе значення для впорядкування цивільно-правових відносин, котрі виникають з метою реалізації права особи на судовий захист у разі порушення, невизнання або ж оспорування прав, свобод чи інтересів.

Цивільний процесуальний кодекс (далі – ЦПК) України в статті 26 вказує, що в справах позовного провадження особами, які беруть участь у справі, поряд з іншими учасниками, є сторони цивільного процесу [2]. Такими сторонами, згідно статті 30 ЦПК, є позивач та відповідач. Слід звернути увагу, що власне ЦПК не містить самого поняття позивача або ж відповідача в цивільному процесі. Зазначається виключно перелік тих, хто може ними виступати, а саме фізична особа, юридична особа та держава. В свою чергу в науці цивільного процесуального права поняття відповідача, зокрема, вже вироблене досить чітко. Як визначають Логінов О., Штефан О., відповідачем виступає особа, яка, на думку позивача, порушила чи заперечила його суб'єктивні права чи законні інтереси [1, с. 45]. І тут звертаємо увагу, що відповідач – це не означає «не правий» по визначенню. Мова йде про своєрідну «презумпцію правоти», адже завданням суду є розібратися в обставинах справи та на основі наявних доказів ухвалити законне та справедливе рішення. Враховуючи такий аспект цивільних процесуальних правовідносин, ухвала суду про відкриття провадження у справі обов'язково повинна містити пропозицію відповідачу в зазначений строк подати до суду заперечення проти позову, саме письмові пояснення власної позиції з посиланням на докази. Звертаємо увагу, що це право відповідача – подавати або ж ні заперечення проти позову. Заперечення відповідача можуть стосуватись як всіх, так і окремих пред'явлених йому вимог. Строк для пред'явлення заперечень проти позову належить до категорії цивільних процесуальних строків, встановлених судом, які, як відомо, застосовуються в тому випадку, коли вони не визначаються законом.

Для порівняння, стаття 186 Цивільного процесуального кодексу Республіки Молдова передбачає обов'язок відповідача протягом встановленого судом строку подати до суду відгук на позов та всі необхідні докази. Якщо відповідач цього не зробить, то справа буде розглядатись на основі наявних матеріалів, про що суд заздалегідь попереджає відповідача. Якщо ж у справі присутні співвідповідачі, вони можуть подати до суду спільний відгук на позов, спільний відгук для деяких із співвідповідачів або ж окремі індивідуальні відгуки [3].

Згідно статті 123 ЦПК України волевиявлення відповідача виражається пред'явленням до суду зустрічного позову, який відповідач має право подати до початку розгляду справи по суті. Суд приймає зустрічний позов для спільного розгляду з первісним позовом при дотримання умов, встановлених законом. Зокрема, ці позови повинні бути взаємопов'язаними та їх спільний розгляд має бути доцільним.

Також від волевиявлення відповідача залежить визнання позову. Протягом усього часу судового розгляду справи відповідач має право безспірно погодитись із пред'явленими до нього позовними вимогами. Таку згоду відповідач може усно висловити у судовому засіданні або ж подати до суду відповідну письмову заяву, що приєднується до справи [1, с. 113]. Волевиявленням відповідача визначається визнання позову повністю чи частково.

Ситуація ускладнюється, коли в справі присутні декілька відповідачів, оскільки визнання позову матиме місце виключно у разі безспірної згоди на задоволення позовних вимог всіх без виключення співвідповідачів.

Також від волевиявлення відповідача залежить укладення мирової угоди з позивачем. На будь-якій стадії цивільного процесу суд закриває провадження у справі на підставі укладення мирової угоди. Але слід зауважити, що укладення такої мирової угоди не завжди є повністю сприятливим для відповідача, адже мирова угода є синтезом взаємних поступок сторін. До того ж, мирова угода може укладатися як в письмовій, так і в усній формі і сторони не зобов'язані доводити положення такої угоди до відома суду. Можемо припустити, що відповідач, який є залученим до участі в цивільному процесі за ініціативою позивача, може погодитись на певні поступки з метою уникнення подальшого розвитку судового процесу. Для порівняння, стаття 212 ЦПК Республіки Молдова зазначає, що умови мирової угоди сторін вносяться до протоколу судового засідання та підписуються сторонами. В ухвалі суду Республіки Молдова про закриття провадження у справі на підставі мирової угоди сторін обов'язково мають бути вказані умови мирової угоди. Але перед затвердженням умов мирової угоди суд в обов'язковому порядку перевіряє дотримання нормативних положень про медіацію про що сказано в статті 60 ЦПК Республіки Молдова [3]. Що ж до України, то на даному етапі цивільні процесуальні норми питання медіації не регулюють. Верховна Рада України 3 листопада 2016 р. в першому читанні прийняла проект Закону України про медіацію (реєстр. № 3665) [4]. На нашу думку застосування медіації в цивільному судочинстві було б доцільним, особливо на стадії підготовки справи до судового розгляду, коли можливо вирішити спір, не доводячи справу до судового розгляду.

Отже, волевиявлення відповідача має різноманітні форми, але завжди має бути здійснене з дотриманням передбачених процесуальних вимог. Волевиявлення відповідача впливає на хід судового процесу, а тому визначені проблеми правого регулювання процесуального статусу відповідача потребують подальшого вдосконалення на підставі врахуванням позитивного досвіду інших держав.

Список використаних джерел

1. Логінов О.А., Штефан О.О. Цивільний процес України: навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 361 с.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України, 18 березня 2004 № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України, 2004, № 40 - 41, ст. 135.
3. Гражданский процессуальный кодекс Республики Молдова: Кодекс № 225 от 30.05.2003 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=349215&lang=2>.
4. Про прийняття за основу проекту Закону України про медіацію: Постанова Верховної Ради України від 03.11.2016 № 1725-VIII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1725-19>.